

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

Ποιός ξέρει κιόλας ; Τώρα που την έφερε στο Μπ... , τώρα που έβλεπε την άρρώστια, τώρα, που έβλεπε — άχ ! μακαρί ! και τη γιατριά, τώρα που έπιανε σύστημα διαφορετικό, τώρα, τώρα που πατούσε τον κανόνα, τώρα έκανε ό τι έπρεπε να κάνει και άπαρχής. Σκλήβανε τα μυαλά του κλονίζονταν ίδια ή βάση της ζωής του. Δέ οελοούσανε όσα πίστευε είχε τα θάρρη του στον κανόνα με τον κανόνα πέσει γιατί έφραζε την Κατινούλα, κι έξαφνα ίδου που τό κανονικά του καταντούσανε άκανόνιστα και τάκανόνιστα κανονικά. Τόν γκρέμισε κατάκορα καταρίζα τον Αντρέα ή σκείνη άρτή κι από την ώρα εκείνη νομίζω πώς άρρώσθησε καθαυτό. Μά φέρθηκε σαν ήσως αλήθεια τις τρεις μέρες που είχε άδεια να μείνη στο Μπ... , γιατί Πέμπτη, έφτά του Χριστού, έπρεπε να είναι στο Παρίσι για τό μαθημά του. Η άγάπη του για την Κατινούλα μεγάλωνε, πύ τρυφερή, πύ πονεμένη από την όψη του Χάρου. Και πήρε άπάνω του με μιά θέληση, με μιά δίνκημη γιαντένια. Να τή σώση και καλά. Να τής δώσει θάρρος, γιατί τό θάρρος είναι ή μισή μας υγεία. Την ίδια μέρα, τάπογεμα, τέσσερεις του Χριστού, τή σεργιάνισε στην πολιτεία δηλαδή, την έβαζε στόμαζί, έπειτα κατεβάνανε. τάμαζι ακολουθούσε από πίσω και περπατούσανε οι δύο τους. Πήγανε στό μαγαζι κι άγόρασε πίτηδες μαζί της ή Αντρέας κάτι γυαλιά που τά είχε ανάγκη, για να τής χρωστά κίπως την όρασή του. άγόρασε μαζί της χαρτί στού βιβλιοπώλη όπου άγόραζε την περασμένη τή χρονιά, για να τής χρωστά και τό γραφικό του. Περιέργω που ότο τέκανε άφτα, δεν ξεχώριζε πές στό λογισμό του την Όλια και την Κατινούλα. ένα πρόσωπο λίγο λίγο γινόντανε για τον Αντρέα κ' ή μιά κ' ή άλλη, τώρα μάάλιστα πύ στενά συνέδνε την πεθκμμένη του με τή βαρσιαόρρωστημένη, που θυσία δεν του κόστιζε να τή άναστήση, κι ό τι συνήθιζε, ό τι έκανε για να θάρρη πώς ή Όλια του άκούμη ζούσε, τό στοχαζόντανε έξαφνα και για την Κατινούλα σμίγοντας την ύπαρξή της με την ύπαρξή του στό παραμικρά εκείνα που για τον έθρωπο τής πέννας είναι τά σημαντικώτερα, στην έργασία του, στό καθήκαστα τής έργασίας, γιατί όχι; ή νους μονάχα, μά κ' ή καρδιά του έργατή θρέφεται από τιποτένιες και βόσιμες λεπτομέρειες. Για τόυτο, καθώς είδαμε, άκόμη και σαν άρχιζε καινούρια κόλλα χαρτί, πήγαινε και γύρεβε τη ματιά της τή στιγμή όπου χαράζε την πρώτη λέξη, για να συνείδη τής Κατινούλας τό λογισμό με τό λογισμό του τον ίδιο.

Ένοιωθε τάγαθό τό παιδί πώς έπλεγε σε ώκεανό καλοσύνης. Άβγάτιζε ή χαρά της όταν πάτησε τό πόδι της στην περιήμη την ταράτσα τής πιάτσας, όπου ή Αντρέας, άφου την είγανε χειρουργήσει, κοίταζε καθμερονά τό στόμα του θεόρατου λιμανιού. Αναγάλλιαζε κι ό ίδιος. Πάντα του τό συλλογίστηκε, τάποθύμησε πάντα να τή φέρη στό μέρος που του σταθήκε βοηθητικό κ' έλεήμονο, με τον ξανοιχτό του τον όρίζοντα τής λευτεριάς. Μήπως τόλπιζε τότες, σαν πρωτοήρθε, πώς θα τό κατορθώση ; Να όμως που τό κατώρθωνε σήμερα. Λές και του έταζε τό λιμάνι δέφτερη γιατριά. Γύρισε με την Κατινούλα σπίτι ξαλαφρωμένος, τουλάχιστο έτσι του φάνηκε. Μά σπίτι τον καρτερούσανε άλλες φροντίδες. Τόν πρόσημε ή κ. Κούρης, που του τον έστειλε ή Σεβιλιάς για τή γενική τή θεραπεία τής Κατινούλας. Άξιόλογος γιατρός, ίσως κλασσικός με τό παραπάνω, μά τά κλασσικά του τά μέσα, τά συστήματα του κ' οι συνταγές του, προστάινανε τον άρρωστο ίσια ίσια την ώρα που έπρεπε. Κοντούτσικο τάνάστημά του κ' ή μυτίτσα του σηκωμένη, σά να

γύρεβε να βαστάξη τα γυαλιά που φορούσε και νύνησούσε ακατάπαφτα μήπως πέσουν, όσο κι αν έβαζε την κορδέλλα του λορριού του άπάνω στόφτι. Τά ματάκια του μικρά, γυαλιστερά, και γελαστά. Τόντις έτοιμος πάντα να γελάση με τους άρρώστους. Μή τον Αντρέα σοβάρεψε. Η έντύπωσή του άχαμνή. Τάριστέρό τό πλεμόνι πιασμένο στην κορφή του. Ίσως και στήντερά της τίποτις φύματα που τά δουλέβανε, που δεν τάφινανε να ήσυχάσουνε. Να τής δυναμώσουνε την κρίση με τονωτικά, με σίδηρο, με κίνα, με άρσενικό, με ώμα κρέατα για θροφή. Νά, τό πύ σπουδαίο. Για τάλλα, ποιός ξέρει ; Άραγες θα γιατρεφτή ; Όλα γίνονται. Μπορεί όμως κανείς με την πομονή, με χίλιες έννοιες, να τής παρατείνη, να τής μακρύνη την ύπκρηση. Πόσο καιρό ; Ένα, δύο τρία χρόνια.

— « Τό χειμώνα, τό χειμώνα μονάχα, γιατριά, και γλύτωσε ! »

Τί μιλούσε για χρόνια ή κ. Κούρης ; Αϊώνες του φαινότανε του Αντρέα πώς είχε περασμένους στο Μπ... . Θα περάση κι ή χειμώνας. Μά οι μέρες λές και δεν πενούσανε, όπου να δει ή Σεβιλιάς με τή ραδιογραφία τί βγαίνει. Τόσα που έμαθε, τόσα που έπαθε ή Αντρέας από τό πρώτ, και δεν τελειωνε ή φοβερή δεφτέρα. Τή θερμομέτρηση, κοίταζε τό χαρτί, 36^ο6 — 37^ο7. Τους 37^ο7, θα τους έφταιγε ή κούραση από την πρωινή δαχτυλοσκόπηση τής φύσας στού σάλα τής χειρουργικής. Η Κατινούλα έφαγε, κοιμήθηκε λαμπρά. Την τρίτη, πέντε του Χριστού, κουβέντες άτέλειωτες άναμεταξύ τους, κουβέντες φιλικές, άδολες, όπου ή Αντρέας, με κάποια βίαση περίεργη, τής ξεμυστερέφτηκε όλη του την κρίση ζωή με την Όλια, μισό για να τής άνοιξη την καρδιά με την μπισοσύνη που τής έδειχνε, μισό για να τάποθέση κι άφτα στην δόλια την καρδιά της, αν τύχαινε τίποτις. Τάπογεμα πάλε στό σεργιάνι. Πήγανε δίπλα στην τετράγωνη την πιάτσα που όνομάζεται τό πεδίό τής μάχης. Μήπως δέ μαχόντανε κι ή Αντρέας ; Του άρεζε να διαβαίνη από κείθε με την Κατινούλα. Βαστούσε ή άγόνιας, έθβιαι κ' οι δύο τους. Άλήθεια, ή κοπέλλα όμορφα και πρόθυμα περπατούσε. Τραβήξανε λιγάκι πύ περα, να τής παραγγείλη κορνίζες για κάτι καθρα που έφερε μαζί της, τή φωτογραφία τής Μοιρίτας, τή φωτογραφία του Αντρέα στού γραφείο του, τή φωτογραφία τής Όλιας κι άλλη μιά δική της με τάφεντικά, να τής έχη στον τοίχο κρεμασμένες, όσο λείπει από τό σπίτι. Έμελλε δηλαδή ή Αντρέας να μη γυρίση στο Μπ... πριν από τον Άπρίλη, κ' έτσι λέγανε, σά φύγανε από τό Παρίσι. Ο Αντρέας έννοείται, άμα πάτησε στην Κλινική, άκόμη περισσότερο όστερις από τις όμιλίες του με τους γιατρούς, μέσα του τάποράσισε πώς θα ξανάβρη πολύ ωριότερα. Δεν τό ήξερε όμως ή Κατινούλα και σαν πλάγιασε.

— « Άπόψε, άφέντη, μου λένε καληνύχτα μά θα περάσουνε μήνες να μου την ξαναπήςτε. »

Η φωνή της σά βραχνούτσικη συνάμα και δυνατή.

— « Κάθε μέρα, Κατινούλα μου, τό βράδι θα σου λέω ταχτικά μιά καληνύχτα. »

— Ναι, βέβαια, είστε καλό ; ή λόγος μου είναι πώς από τό στόμα σας δέ θα την άκούσω. »

— Μπορεί να την άκούσης προτού τό φαντάζεσαι, Κατινούλα. »

— « Όχι, δεν πρέπει ναρθήτε πριν από τον Άπρίλη. Έγώ σας άρχιτα την κουβέντα, για να σας παρακαλέσω να μη βασανίζεστε, να μη λυπάσγε, να ζήτε, άφέντη μου, φτυχισμένος, γιατί εγώ ίδω θα γειάνω. »

Ράγιζε ή καρδιά του. Και πάλε τον πλάκωσε ή φόβος μήπως και πήρε ύποψία τό παιδί του. Τό πρόσωπό της όμως χαρούμενο και γαληνεμένο. Η θερμοκρασία της, τό πρώτ 36^ο τό βράδι, κατόπι από τόσους περίπατους, 37^ο4. Και τοιμαζόντανε να κοιμηθώ ώραίικ. Λοιπόν άς προσμένουμε τί μαντάτα θα μάς φέρη ή ραδιογράφος και βλέπουμε άβριο. Έλπίζε ή Αντρέας τήν ήθελε την έλπίδα.

Την τετάρτη, έξη του Χριστού, παρουσιάσθηκαν από τις έννια οι τρεις γιατροί, ή Σεβιλιάς, ή Κού-

ρης κι ή ραδιογράφος, ή κ. Κουίταρης, που είχε όνομα παράξενο, από τά παλιά τά βρετανικά εκείνα τά όνόματα. Έμοιαζε Άγγλος, όπως τους φανταζούμαστε δηλαδή, ψυχρός, άκίνητος, άγέλαστος. Πολύ δεν του άρεσε του Αντρέα. Με ζουρισμένα τά μoustάκια και τά γενεία, παχουλιστρογγυλος, μαδρωμάτης, σου έδειχνε στην έκφρασή του κάτι παιδικήσιο και περήφανο μαζί. Στά χέρια του στεκότανε τώρα ή τύχη τής Κατινούλας, κι από τό λόγο που θάλεγε θα μάθαινε ή Αντρέας αν τό ραδιογράφημα γίνεται ή δέ γίνεται στη φύσικα. Την άνεβάσανε οι νοσοκόμες στό σανιδοτράπεζο. Πλάγι της ή Σεβιλιάς πίσω της, στό προσκέφαλο, και σιμά της ή Αντρέας παρέκει ή κ. Κούρης, μπροστά της, ή κ. Κουίταρης, άσάλεφος. Τό τζάμι έπιανε, καθώς είπαμε, όλο τον τοίχο ή Κατινούλα κοίταζε δζω γελαμενος ούρανός και καλοσύνη. Θυμότανε την ώρα την καταραμένη που στού κ. Λανίζου, προτού χειρουργηθώ, έβλεπε από τό παράθυρο τή βροχή, άκούγε και τά πουλάκια τά κελαϊδάμενα. Ίσια ίσια εκείνη τή στιγμή, στο τζάμι άπάνω, ένα πουλάκι πέταξε κι άκούστηκε τό κελαϊδήμα του.

— « Γίνεται ! »

Γίνεται τό ραδιογράφημα ! Είτανε ή κρίση, θετική φωνή του κ. Κουίταρη Άνκοσανε ή σάλα τής χειρουργικής. Άνασανε βαθιά βαθιά ή Αντρέας.

— « Δέ σου τόλεγα, Κατινούλα μου ! » τής ειπε, όταν την ώδήγησε ξανά στην κάμερή της. Έπειτα γύρισε μάνι μάνι να συναγρικηθώ με τους γιατρούς. Σάν πύ ήσυχος κι ή κ. Κούρης.

« Τό πλεμόνι τίποτα δεν είναι. Έφου τής σιάξη τή φύσικα ή Σεβιλιάς, τή στέλνουμε για μερικούς μήνες σ' ένα σανατόριο και τελειώνει. Άλλη άρρώστια καθαυτό από τής φύσικας δεν ύπαρχει. »

Παρηγορημένος κι ή Σεβιλιάς. Άφτά τό χειρουργημα του είχε στο νού του και συλλογιότανε ή μάστορης από τώρα πώς να τό βολέψη. Γιατί τόλπιζε μέσα του πώς θα τό καταφέρη.

Ο κ. Κουίταρης, σά να ξεσοβάρεψε τώρα κι άφτός. Κινηθήκανε λιγάκι τά μάγουλα του, λές για να δοκιμάσουνε κανένα χαμόγελο. Άποφασίστηκε πώς δύο φορές τή βδομάδα θα πηγαίνη στό κατόστημά του ή Κατινούλα να ραδιογραφιέται και πώς θα γυρίσουνε άμέσως την παρασκευή.

Ο Αντρέας έμελλε να φύγη την ίδια μέρα, τετάρτη, τό βράδι στις όχτώ και είκοσι. Λοιπόν είγανε άκόμη ώρα για γλέντι. Ο καιρός μαλαμακτένιος. Σηκωθήκανε τάπογεμα, ταχδήξανε πεζοί ως τό πεδίό τής μάχης, πήρανε άμαζί και δρόμο.

Προτού ξεκινήσουνε κι ότι κάθισε πλάγι της ή Αντρέας, άφου τής έβαλε στη θέση της, να κκουμπήση, τό καουτσουκένιο της τό μαξιλάρι.

— « Να, οι γιατροί λένε και λένε, του κανει έξαφνα ή Κατινούλα, που δεν έννοιωθε και πολύ από ραδιογραφίες. Μά έσεις να μίν προσέχγε. Σας χαλνύνε τό κερνι με τά λόγια τους. Μίν πιστέβετε. Οι γιατροί γελιόνται συχνά. Και να με καταδικάζανε άκόμη, δέ με νοιάζει. Έγώ θα γειάνω, θα γειάνω για σας, να τό ξέρετε, και τό θέλω. Τό ξέρω και γώ πώς έσεις θα με βοηθήσετε, κύριε Αντρέα. »

Κύριε Αντρέα ! Πρώτη φορά που έτσι τον είλεγε με τόνομά του. Στην Μπρετάνια, όπου πολλά έθιμα σου θυμίζονε την Ελλάδα, κύριος Αντρέας, όχι κύριος Ολιέρος, είτανε τόνομά του τό συνηθισμένο από τους χωρικούς. Έτσι τέκους και ή Κατινούλα παιδάκι από τότες τής χτύπησε όμορφα στόφτι. Μά δεν τόλμησε ποτέ τις να του τό πη. Κύριο τον ήξερε από την Κυρία. Τώρα, σέ κρίσιμη στιγμή, ζαίνεται πώς τής έξουγε, άθια και παρακαλεστικά.

Συγκινήθηκε ή Αντρέας στό σύβαθό του. Λάμπανε στό μάτια του δύο δακρυα και την κοίταζε τρυφερά, μ' έναν πόνο που τον έφώτιζε από μέσα μουσική, σίγουρη έλπίδα.

— « Καταδικασμένη δέ σ' έχουσε οι γιατροί, Κατινούλα. Για τίποτα να μη σε μέλη. Έγώ, εγώ, σου τό τάζω, πάντα μου θα σε βοηθήσω και θα σε γλυτώσω. »

Τέλογα ξεσαλέβανε. Ο Αντρέας είχε δρομολογημένο τον άμαζά ή σκοπός του να σεργιανίση την

1. Η άρχή του στο 228 φύλλο.

Κατινούλα σέ καθε μέρος όπου πέσει ο ίδιος έπαιρνε θάρρος κι ώρμούσε πρὸς τὰ πέλαγα τῆς ζωῆς. Σταθήκανε πρῶτα σέ μιὰ πιάτσα μεγάλη και θέλησε ὁ Ἄντρεας, νὰ κάμη δυὸ βήματα μαζί του ἡ Κατινούλα. Δὲν τῆς κόστισε διόλου. Μὲ τὸν ἀέρα τῆς πιάτσας τὸν ἀγνό, τῆς φκινότανε κι ἀφτηνῆς πὼς τὰ πλεμόνια τῆς ἀνασαίνανε λεφτεριά. Ὅταν ξανανέβηκανε στάμαξι, ὅταν περάσανε ἀπὸ μιὰν ἀλλέα δενδροφυτεμένη, πού τὴν πρσινίζανε πάντα οἱ δάφνες, οἱ μυρτιές και τὰ πέφκα, ὅτα στὴν ἔκρη τῆς ξανοίξανε ἀξαφνα τὴ θάλασσα, ὅταν κατεβλίνοντας ὀλοένα ξεσκαπαζανε, στιγμὴ τὴ στιγμὴ, τὸ λιμάνι, τὰ νερά του μὲ χίλια πλεούμενα δῶθε κείθε, ἀντικρου τους τὸν ἔφρανο περὰ τὸν ἔχτο, μπροστά τους τὸ στόμα τοῦ λιμανιοῦ πού φάρδχινε φάρδαινε ὅσο ζυγῶνανε, φώνχζε ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ἡ Κατινούλα και πὶὸ λεφτερὴ ἀκόμη ἡ ἀνάσα τῆς ἔβγαине ἀπὸ τὸ στῆθος τῆς τὸ ξαλαφρωμένο. Θέλησε πάλι ὁ Ἄντρεας νὰ περπατήσῃ λιγάκι τὸ παιδί του, γιὰ νὰ δῆ καλύτερα τὸ πανόρωμα τὸ θεόλαμπρο. Πήρκανε γλυκὰ γλυκὰ τὸν κατήφορο πεντέξῃ λεφτά, κ' ἔπειτα μὲ τὰμαξι τραβήξανε ὡς τὸ σιδερένιο τὸ γεφύρι κάτω, στὸ πολεμικὸ πού λένε τὸ λιμάνι, γεμάτο θαρακωτά, φεργάδες και κορβιττες. Ἦσυχία βασιλεθε ἀπὸ ἔκρη σὲ ἔκρη στὸ λιμάνι ἐκεῖνο πού προγοφεύσε βαθιὰ ἴσα μὲ τὰ χῶματα μίσκ μίσκ, κ' ἔμοιαζε τῶρα σὰν γκόρφος τῆς εἰρήνης. Ἄνχαλλιαζε μ' ὅσα ἔδλεπε ἡ Κατινούλα. Πού νὰ τὸ στοχαστῆ, σὰν τὴ χειρουργήσανε, πὼς θὰ τῆβλεπε μιὰ μερὰ μὲ τὸν Ἄντρεα; Δὲ χόρταινε ἡ καημένη. Ὅρῃα και μὲ τὸ χέρι τῆς ἀκουμπισμένο στὰ κάγκελα τοῦ γεφυριοῦ, θωροῦτε τὴν ἀκίνητη ἀρμηδα, ὠνεϊρεθότανε ὑγεία και γαλήνη. Μπῆκε στάμαξι μοναχὴ τῆς, δίχως κανε νᾶχη ἀνάχη τὸν Ἄντρεα. Γυρίσανε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ δρόμο, νὰ τηρᾶζονε ἄλλη μιὰ τὸ στόμα τοῦ λιμανιοῦ πού τὸ χρῶσανε ὁ ἥλιος μὲ τίς φαιδρές του ἀχτίδες. Καὶ πειθὴ τοῦ γυρνοῦσανε τὴ βᾶχη, ἀφῦ ἀνεβαίνανε τὸν κατήφορο, κοιτάζανε πίσω, ἀπὸ τὸ στογγυλὸ τὸ παραθυρᾶκι τοῦ ἀμαξιοῦ, γιὰ νὰ πομείνη στὴν καρδια τους ἡ μαγεμένη φεγγοβολιὰ. Σὰ φτάσανε ξανά στὴ δενδροφυτεμένη τὴν ἀλλέα, ζήτησε ἡ Κατινούλα λίγο περίπατο ἀκόμη, χωρὶς νὰ τῆς πῆ τίποτις ὁ Ἄντρεας. Ἀριστερά, εἴτανε μικρὸ μικρὸ δάσος μὲ κάτι γυριστὰ μονοπάτια. Ἐκεῖ τὴν πῆγε. Δὲν τὸ γνῶριζε τὸ μέρος. Ὅμοιοφο και χαριτωμένο. Παιζανε χᾶμω δυὸ τρία παιδακια. Ὁ ἀέρας ἔνα χᾶδι. Σοῦ ἀνάπαθε τὴν ψυχὴ. Βαδίζανε κουβεντιαζοντας σιγανά, μήπως και χαλᾶσουνε τὴν ἡμερὰ πνοὴ τὴ ζεφυρένια πού μόλις ἀγγίξε τὰ δεντρα μ' ἕνα φιλή. Ὁ Ἄντρεας, ἀγάλια γάλια, ἔκοψε δυὸ κλαδάκια, μερικὰ φύλλα δαφνῆς και πέφκου. Τᾶδωσε τῆς Κατινούλας. Ἀφῶτου πῆθανε ἡ Ὀλια, κανενός, μήτε τῆς Μορίτκας ἀκόμη, δὲν ἔδωσε ποτέ του φύλλο ἢ λουλούδι. Τὸ ἔξερε ἡ Κατινούλα κι ἀπὸ τότες τὰ κράτησε σὰ μονακριβο, τίμιο, ἀνίκητο φυλαχτὸ τῆς.

Κοντέβανε σπῆτι. Τὰμαξι ἔπιανε τὸ Πεδιὸ τῆς Μάχης. Μιὰ ἰδέα τοῦ ἦθε ἀξαφνα στὸ νοῦ. Νὰ δοκιμασοῦμε, λείε. Κατεβήκανε. Θυμῆθηκε τίς μέρες τίς τραγικὲς όπου τἀπόγεμα και τὸ βραδι ἔκανε τὸ γυρο τῆς πιάτσας μὲ τὴ θέληση, μὲ τὰ πα.ακαλία του στὴν Ὀλια, ἡ Κατινούλα σίγουρα νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸν κίντυνο. Ἄς τὸν κάμη σήμερα τὸ γυρο κι ἀφῆ. Τὸν ἔκαμε κι ἀπόρησε ὁ Ἄντρεας μὲ τὴ δύναμὴ τῆς. Ἐκαμε ἀλάκαίρο τὸ γυρο κ' ἔπειτα, ὅπως συνῆθιζε ὁ ἴδιος, κόψανε τὴν πιάτσα στὴ μέση σταβρωτά, ὡς τὴν ἄλλη ἔκρη.

— « Καλὰ τὸ καταφῆρες, Κατινούλα· ἔτσι θὰ μᾶς τὰ καταφῆρες ὅλα καλὰ »

Καὶ τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη μπῆχτηκε στὰ σπλάγχνα τοῦ ἡ πεποιθήση πὼς θὰ γεικνῆ, πὼς ἡ ραδιογραφία θὰ πετύχη, πὼς μὲ τὴν πιμονὴ τῆς θὰ κερδίσῃ τὴ μάχη, ἀφῦ βασταζε ὡς τὸ τέλος τοῦ δρόμου.

Τοῦ συγύρισε ἡ Κατινούλα τὴ βάλιτσα του, τύλιξε τὸ χρογράφρο πού εἶχε φέρει μαζί του, τὸν περιποιήθηκε, σὰ νᾶτανε πάντα δούλα του στὸ Παρίσι. Τῆς κοῦρδισε κι ὁ Ἄντρεας τὸ βολογάκι τῆς· τοίμασε δυὸ γραμματάκια, νὰ λαβῆ ἄβριο τὸ ἕνα μὲ τὴν πόστα, και τᾶλλο νὰ τῆς τὸ παῖ ὁ Νικόλας,

ἄμα τὴν ἀποχαιρετήσῃ ὁ Ἄντρεας, ἐκεῖ δηλαδὴ πού δὲν τὸ πρόσπαινε. Τῆς ἔβλε μίσα και δυὸ χαρτάκια. *Ὁρεξὴ καλὴ και θάρρος γιὰ τὴν πέμτη, ἐφτά, μωρημέρι—ἔγραφε τὸ πρῶτο· θάρρος και κλὴ δεξέχη γιὰ τὴν πέμτη, ἐφτά, στὸ γέμα—ἔγραφε τὸ δεῦτερο.* Καὶ τότες, καθὼς παντα, ὁ Ἄντρεας πίστεθε στὸν ὕπνο και στὸ φαγὶ και πὼς τρώγοντας κοιμῶντας γιὰ βέβχιο θὰ προκόψῃ. Νοστιμούτσικες κ' εἰ θερμοκρασίε· τὴν τριτῆ, 36°—37°4· τὴν τετάρτη, 36°8—37°7, ὕστερις ἀπὸ τέτοιο περίπατο. Σὰν πει παρηγορημένος ἔφυγε ὁ Ἄντρεας, μάλιστα ὅταν τὴν εἶδε ἀπὸ τὴ μικρὴ τὴν ἀβλὴ τῆς Κλινικῆς, ὄρθικ στὸ παραθυρὸ τῆς νὰ τοῦ γνέφῃ γλυκὰ μὲ τὸ χέρι.

Μὰ προτοῦ φύγῃ, προτοῦ καθήσουνε, ἡ ὥρα ἔξῃ, στὸ τραπέζι, λαβῶθηκε καταβαθὰ ἡ ψυχὴ του μ' ἕνα λόγο τοῦ Σεβίλα. Τὸ λόγο προσπαθῆσε νὰ τὸν ἀποτινᾶχῃ ἀπὸ τὸ μυαλὸ του, ὅσο ἔμνησκε μὲ τὴν Κατινούλα. Καὶ τὸ κατῶ ὡσε. Δὲν τοῦ ἔξοκονῶσε ὁμως στὸ ταξίδι, ὅτι βρέθηκε στὸ τραῖνο μοναχὴς του. Ὁ τίμιος ὁ γιατρός τὸν ἀπάνησε στίς πεντέμιση, πού ἀνέβαινε τὴ σκάλα. Τοῦ φάνηκε τοῦ Σεβίλα πὼς μὲ τὸν περίπατο, μὲ τὴν ὄρεξῃ, μὲ τὴ ραδιογραφία, ἴσως νᾶβᾶζε μὲ τὸ νοῦ του ἐλπιδες πού τὸ κατὰ κάτω μποροῦσανε και νὰ ψεφτωθεῖνε. Τὸ νόμις χρέος του νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ καθε πλάνη, γιὰτί ὁ Ἄντρεας, γιὰ νὰ κάμη κουράγιο, γιὰ νὰ διορθῶσῃ κάπως τὸ κρῖμα του τὸ φριχτὸ, πού σφάλοιξε τὰ μάτια του και στοῦμπωσε τάφτια του ὀλο τὸ καλοκαίρι, πίτηδες μιλοῦσε ξιθαβῆχ τοῦ γιατροῦ, ὅπως ὁ φοβιτσιάρης πού μιλεῖ δυνατὰ, ἴσια ἴσια ἐπειδὴ φοβᾶται.

— « Ναί, φίλε μου κύριε, ἡ ραδιογραφία συμφέρνει, συμφέρνει πολὺ. Δεινὴ ὡς τόσο ἡ κατασταση κι ἂν ἡ ραδιογραφία δὲν πετύχῃ, πάει τὸ κορίτσι μας σ' ἕξῃ βδομάδες. »

Φίδι δάγκασε τὸν Ἄντρεα. Δὲν τὸ ὑπεψιάζτανε τότες πὼς ὁ διαλαθρωπὸς πού τῆλεγε ἀφτα, ὁ περιφρημος ὁ γιατρός, ἐμελλε ἴσια ἴσια νὰ ὠσῃ τὴν Κατινούλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Κ'

Ἀρχὴ μιᾶς καινούριας ἀξιώσιας

Ὁ Ἄντρεας δὲν τᾶξιώθηκε νὰ δῆ μὲ τὰ μάτια του τὸ γιατροῦ τῆς Κατινούλας. Μοιρόγραφο. Φκίνεται, κι ἀφῶ, νὰ μὴν ξεπερνοῦνε οἱ Ὀλιερίδες ἕναν ὠρισμένο βαθμὸ τῆς ἡλικίας. Πὼς νὰ τὴν κανονίσῃ κανένας τὴ ζωὴ; Κανονικὸ, βέβαια, κανονικὸ νὰ βριστᾶ τὸ παιδί ἀπὸ τὸν κύρη. Μὰ μήπως δὲν εἶναι ἀδικο, δὲν εἶναι ἀκανόνιστο, τὴν ἀξιώσια τοῦ πατέρη νὰ τὴν κληρονομήσῃ ὁ γιός; Ἡ παθητὴ ἔκλεινη τῆς καρδιάς πού πάσωρα ἔσθῃσε τὸν ἡῦχο τὸ βίὸ τοῦ μακαρίτη τοῦ Ὀλιερίη, γιὰτί νὰ ζυπνίσῃ ἀξαφνα και στὰ στήθια τοῦ ταχτικοῦ τοῦ Ἄντρεα; Μοιαζει τόντις σὰ νὰ κοιμᾶται μίσα μας ὁ προγο ν' ἔξῃ ὄχτρός μας, και κεί πού δὲν τὸ προσμένει, σηκώνεται νὰ σὲ πνίξῃ. Γιὰ νὰ πάρῃ δόναχη καινούρια, τοῦ φτάνει μιὰ στιγμὴ νὰ παραστρατήσῃ. Κι ἂ θέλεις νὰ πάψῃ ποτές ἡ μεγάλη ἀθῶπινη ἀταξία, πρέπει πρῶτα τὴν ὑγεία τοῦ πατέρη νὰ κανονίσῃς, ἔπειτα νὰ κανονίσῃς τὴ ζωὴ, νὰ μὴ σὲ σκοτῶνῃ μὲ τὰ στραβοπατήματα τῆς τὰ ξαφνικά.

Κι ἀλήθεια ὁ Ἄντρεας, ἀκόμη και νὰ μὴν εἴτανε τὰ προγονικά του, πάλι θᾶβλεπε τὰ ἴδια. Δὲν μπόρεσε νάντέξῃ στὸ δεινὸ τὸ χειμῶνα, μὲ τὸ δρόμο τὸν ἀπίστερτο πού ἀκολούθησε ἡ ἀξιώσια, μὲ τὸν κίντυνο πού κιντόνεψε ἡ Κατινούλα και πού τὴν ἔφερε κοντὰ κοντὰ στὴν πλάκα τοῦ τάφρου, μὲ ὅσα ἔκαμε ὁ δύστηνος νὰ τὴ βοηθήσῃ κι ἀρανίστηκε. Ἀπὸ τὴ μέρα πού ξέσπασε μίσα του τὸ κακό, δίχως νὰ τὸ νοιώσῃ. Φριχτὴ νύχτα στὰ θηκε ἡ νύχτα ἐκεῖνη τοῦ ταξιδιοῦ του ἀπὸ τὸ Μπ... στὸ Παρίσι. Ἐτρεχε τὸ τραῖνο, ἔτρεχε γοργὸ γοργὸ, μὲ τᾶναμμένα του τὰ φῶσα πού ἕνα δεφτερόλεφτο και μόνο τρυπούσανε λὲς μὲ τὴν ἀχτιδωτὴ σουβλιὰ τους ὄζω τὸ σκοτάδι. Καθισμένος στὴ γω-

νιὰ ὁ Ἄντρεας όπου ξαπλώθηκε, σὰν πῆγανε, και ἡ Κατινούλα. Τοῦ κατέθηκε πλήξῃ, σὰ νὰ τοῦ ἐσφιγγε ἡ στα.αχώρια τὰ σωθικά του. σὰ νὰ γύρεθε τοῦ κακοῦ νάνασᾶνῃ. Ἐνας πόθος παραξενός, ἀβίσταχτος, τυραννικὸς τὸνέ βραχνίξε, νὰ βγῆ, νάνίξῃ τὴν πέρτα, νὰ πατήσῃ χᾶμω, νὰ γυρίσῃ πίσω πνιός ξέρει; πεζός. Ἄδύνατο, ἀδύνατο! Ἀστραπὴ βοβολοῦτε τὸ τραῖνο, βοῦσε ἡ μηχανή, περνούσανε, σβήνανε, χωνόντανε οἱ κόμπου, ἀνεπίστρεφτα, και τὸν πλάκωνε τὸ συναίστημα τᾶνυπόφερτο πού σοῦ δίνει καθε ἀγύριστο, καθε ἀδύνατο, καθε ἀξέκᾶμωτο. Τρεμάρα τοῦ ἦρθε, ἦθελε, λαχταροῦσε νὰ γλυτώτῃ, και τοῦ φκινότανε τῶρα τὸ τραῖνο σὰν ἀτμοκίνητη φυλακὴ, πού τὸ φῶς τῆς τὸ βιαστικὸ τίποτῃ δὲ φώτιζε και πού ἡ μισημένη τῆς γληγοράδα περᾶλανε τῆς ψυχῆς του τὴν ἐνέργεια.

Δὲν εἴτανε στὸ χῶρισμά του κανεῖς. Λύπη, ἀκαταδάμαστη λύπη τοῦ βίχτηκε στὰ σπλάγχνα ὕστερις ἀπὸ τὴν ἀπελπισιὰ πού τὸν ἔρριξε κάτω. Θυμῆθηκε τὴν ἐπιγραφούλα πού τίς προᾶλλει; ψιθίριζε στίς ξύπνιο του, προτοῦ ἀφήσουνε τὸ Παρίσι μὲ τὴν Κατινούλα.

ΥΓΙΑ
ΖΩΗ
ΑΓΑΠΗ
ΧΑΡΑ
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ
ΑΛΗΘΕΙΑ
ΕΙΡΗΝΗ

Πὼς ἀλλάζει νόημα μιὰ λέξη μὲ τὴν περίσταση πού θὰ τὴν πῆς! Τὸ περασμένο τὸ σαββατο, φέγγανε στὰ μάτια του οἱ ἐρτὰ λεξούλες, σὰ μιὰ ἐλπίδα ἡ καθεμιὰ, σφιχτοδεμένες κ' οἱ ἐρτὰ συναμεταξύ τους, ζετυλιγμένες, κανονικὲς, μὲ τρόπο πού ὅταν ἐπιανες τὴ μιὰ, βριστοῦσε τὴν ἄλλη. ὅπως τὸ κεμπολόγι πού οἱ κόμπου τοῦ ἕνα ἕνα ἀλληλοκρταιοῦνται. Ἄξαφνα ὅμως σκοτεινάσανε μπροστά του τὰ ἔμρη λόγια τῆς ἀπαγγελίας και δάκρυα τὸν περᾶχσανε ποτῆμα. Πού τῶρα ὑγεία; Πού ζωὴ; Πού ἀγάπη; Πού χαρὰ; Πού δικαιοσύνη; Πού ἀλήθεια; Πού, ἀχ! Πού εἰρήνη; Πᾶνε ὅλα τους πέρα γιὰ πέρα, νὰ, γᾶνονται, κατακλυοῦνε, καθῶς οἱ κόμπου γύρο γύρο, ἄμα διαβῆκε ἡ μηχανή. Ποιὸς ξέρει τάχα μὲ τί κρῦφιο σελᾶτι, μὲ τί ψυχομαχοῦσα ἐλπίδα, τὰ χᾶραξε στὴν πέτρα τᾶφταστα ἐκεῖνα τὰ καλὰ, κάποιος πού σὰν τὸν Ἄντρεα, λαβωμένος, χαντακωμένος, σερνότανε κατὰ γῆς κι ἄνοιγε ἀνοιγε τὰ χεῖλια, νὰ στάξῃ μίσα λίγο νερό; Τὴν καταδικη τοῦ γράφανε τὰ λόγια | τὰ λαχταριστὰ, οἱ θλιβεροὶ τῆς πέτρας οἱ ἀναστεναγμοί, τὴν καταδικη τῆς πλάνης; πού τὸν πλάνεσε, τοῦ ὄνειρου πού ἡ πλάνη τοῦ ὠνεϊρέφτηκε. Τὴν καταδικη τοῦ τῆν ἔβλεπε παντοῦ. Τῶρα τῶρα στὸ Μπ... ἐνῶ κοιμότανε ἡ Κατινούλα και ἀφῆς μελετοῦσε τὸν ποιητὴ του, συνεχιζοντας τὸ μεγαλο του τὸ βεβλίο γιὰ τὸ Σοφοκλή, προσπαθῶσε νὰ δείξῃ πὼς ὁ Αἴας—κι ἀπὸ τέτοιο λόγο τὸν πονοῦσε ὁ Σοφοκλῆς, ἀκόμη και προτοῦ μανιάσῃ, ἀκόμη κι ἀφῦ ξεμᾶνιασε, εἴτανε κ' ἔμεινε σκλαβὸς τῆς ἀξιώσιας πού τὸν ἔκοψε στὸ τέλος, γιὰτί στὰ σπλάγχνα μας, στὸ φυσικὸ μας, ὡς κι ἀπὸ τὴν κούνια, εἶναι βῆζωμένο τὸ κακό πού κίπτει μοιαζει πὼς ξαφνικά μᾶς ξολοθρίθει. Σειφυλλίζοντας λοιπὸν ὁ Ἄντρεας τῶρατὸ τὸ δρᾶμα στὴν καμερίτσα τῆς Κατινούλας, παρατήρησε τοὺς στίχους ἐκεῖνους πού τοὺς λείε ὁ χορός, ὅταν ὁ βρασιλιάς του τὸν ἔφρησε ὄρῃνῶ και σκοτάθηκε. Πραπονοῦνται οἱ ἀπλοὶ ἀθῶποὶ πού πρῶτα στὸ φόβο τὸ νυχτερνὸ, στίς σκίττιές τῶν ὄχτρῶνε, εἴχανε προστάτῃ τὸν Αἴα τὸν δρημητικόν.

και πρῖν μὲν ἐννυχίου
δείματος ἦν μοι προβολὰ
και βελίωθ θούριος Αἴας.

Οἱ στίχοι στὸ ταξίδι τοῦ γειμίζανε τὸ μνημονικὸ, τοῦ πνίγανε τὴν καρδιά. Γιατί, γιὰτί νὰ τὴν ἀφῆσῃ ἔτσι τὴν Κατινούλα, ἔρημη, ὠρκαμένη; Γιατί νὰ τὸ παρατήσῃ τὸ παιδί του; Κι ἂν τὴ νύχτα τῆς ἔβῃ φόβος, κι ἂν ὁ Χάρος τὴ σαῖττέφῃ, πού, πού θὰ εἶναι τότες ὁ Ἄντρεας, νὰ ὀρμήσῃ βοη-

θός ; Ποιός τή βοήθησε ποτέ της έξω από τόν 'Αντρίαν ; Ζωντανέβανε γινόντανε σάρκα του και ψυχή του οι στίχοι του ποιητή. 'Αφού πάει ο μόνος του ο προστάτης, ο Αίας ο καλός τής Κατινούλας, ποιός, ποιός θα τή γλυτώσει ; Εκείνο το Θεσίβιος Αίας, δέν μπορούσε να τό πη, δέν μπορούσε να βγή από τό στόμα του, χωρίς κάθε φορά να σπαση στα κλάματα.

'Εκλαψε όλη όλη τήν τρομερή τή νυχτιά. Δέ σφάλιζε μάτι. 'Εφτασε στις έξη και τριάντα τού πρωί. 'Ακόμη δέν έφεγγε. Μι τή βελίτσα του πού του τήν είχε ή Κατινούλα συγυρισμένη, μέ τό σαλάκι πού του τό τύλιξε στό κιτρινόπετο τό λουρί, πήγε στό καφενείο του σταθμού, όχι δηλαδή πώς πεινούσε, μά για να πραγματοποιή μόνος, κρατώντας, έτσι πιό εύγυρα συντροφιά τής Κατινούλας ; Τής φύλαξε δυό ψυχές από τή φραντζόλα του, να τις στείλη στό γράμμα του. Ζήτησε καφέ μέ γάλα, πού τά είχε για μεζέ ή Κατινούλα, επειδή και δέν τής δίνανε πάντα τήν άδεια. 'Επειτα γύριψε τό τελεγραφείο. Βρισκότανε από τρία ίσια ίσια στό μέρος όπου κατέθηκε από τό τραίνο. Ξανακίδη λοιπόν εκεί πού δέν τό πρόσμενε τή γραμμή μέ τά δυό γυαλιστερά παραλληλα σίδερα τής τροχιάς. Καταχάρηκε. 'Αχ ! θά προστάση, τό λοιπό ή προστάση, πριν από τή φοβερή διορία, πριν από τις έξη βδομάδες του Σεβιλιά, ίσως κι αφού περάσουνε, θά τάξιωθί να γυρίση στό Μπ... 'Εβγαλε τελέγραφο πενήντα λέξεις πού λάμπανε από έλπίδα, πού τις φούσκωνε τό θαύρος, ενώ δάκρια τόν ποτίζανε, όσο τις κατάστρωννε στό χαρτί και μόλις τέκρωφε, μόλις κατώφθανε να τά βασταξί τά δάκρια μπροστά στον ύπαλληλο. Σάν τέλειωσε, είπε να πά να δή από τήν άλλη μεριά τήν αντίθετη γραμμή, τό στρατό βίχτιμι από όπου ξεκινούσε τό τραίνο για τό Μπ... ! Προχώρησε λίγα βήματα, τό κοίταξε, τήραξε τόν έρίζοντα κάτω μέ τή στερνή ματιά, προτού φύγη, μέ τό στερνό του βήμα συνένωσε στό νού του δυνατά τήν ακόλουθη ματιά και τάκούλουθο βήμα, όταν ξανάβη ταχα να νεβή πάλι στό τραίνο. Βιαστικά βιαστικά χύθηκε έξω από τό σταθμό, μήπως συλλογιστή, μήπως απαντήση τίποτις πού να του χαλασά αφή του τή σκεψη. Πήρε άμάξι και ξαναρχισε να κλαίη ως τό σπίτι. Στο σπίτι, προτού μιλήση κανενός, μπήκε μάνι μάνι στό εργαστήρι του. Δάκρια και πάντα δάκρια. 'Εργμο τό εργαστήρι, όρφανό, 'Η 'Ολια ; 'Η Κατινούλα ; Πού είναι ; Νάτος, νάτος δλομόναχος και σκοτεινός ! Θούριος Αίας !

Τό πιό άψυχολόγητο από όλα, τό πιό άπίστευτο είναι πού όσα έκανε ο 'Αντρίαν ειτανε καρώματα τρελλής ξεφρενισμένης άγχνης, παντοδύναμης, και πού ο ίδιος μήτε μιά στιγμή του τό υποψιάστηκε πώς άγαπούσε τήν Κατινούλα ! Να του τέλεγε, θάπορούσε. 'Αλήθεια πού ο κόσμος συχνά δέν είδε άγάπη σαν τή δική του, άγάπη για μιάν έβρωστη πού του τή γεννούσε στα σπλάχνα ή άγάπη του για μιά πεθαμμένη άγάπη πού τό λούλουδό της στο χειλι ενός τάφο ξεφύτρωνε, άγάπη βαθειά, γιατί έβγαίνε από τού σωχρεμένωνε τά σπλάχνα, θλιβερή άγάπη, γιατί γύρο γύρο θνατο μυρίζανε τά πονεμένα της τά φύλλα. Τή λύπη, ο 'Αντρίαν τήν έννοιωθε ; ήξερε μέ τί πόθο άπέραντο ήθελε τή γιατριά τής Κατινούλας ; δέν έβλεπε όμως πώς τήν ήθελε από άγάπη. 'Ο κανονικός ο 'Αντρίαν έτσι έφκολλ δέν μπορούσε να παραδεχτή μέ τό νού του, πώς γωρούσε στήν καρδιά του κανένα αίστημα πού δέν είχε τόν τέπο του, κι από τήν κανονικάδα του καταντούσε να μην καταλαβαίνη τί του γινότανε μέσα του. Μις φορά στήν έξοχή, τό καλοκαίρι, φοβήθηκε μήπως και τότες άγαπούσε τήν Κατινούλα, επειδή κουβεντιαζοντας μαζί της ένα βράδι, τής έπιασε τό χέρι τρυφερά, έσκυψε κιάλας να τή φιλήση. Κινήματα πού τήπαρνε τό μάτι του και για τούτο πρόσεχε. Τά ψυχικά του τά κινήματα, όσο κι αν ξεδιαλυνε τά δράματα του Σοφοκλή, στον έαφτό του δέν τά παρατηρούσε.

'Ο 'Αντρίαν άλλιώς τά ξηγούσε τά πράματα και ή λογική του αντίληψη του τά παράσταίνε μέ τρόπο πού πολύ φυσικά του φαινόντανε όσα έκανε, όσα έπασκε ο ίδιος κι όσα πάσκιζε μ' όλη τή δύ

ναμή του να καταφέρη. Μελετούσε τά Ιστορικά τής Κατινούλας, τά παθολογικά της, τό πώς συνεχιστήκανε, τό πώς ξετυλιχτήκανε λίγο λίγο. Τά συνήφιζε από τήν αρχή αρχή. Πρώτα, λεί, ξεποτίστηκε τό νεφρί. 'Αμολήθηκε. Μόλις φροντίσανε. Κατόπι, άβρώστησε ή φούσκα, όχι όπως νόμιζε κι όπως νιμίζανε τότες, από τό νεφρί, πια μοναχή της, κι από τό δείχνανε τά αίματα, οι πόνοι, τήν προπερασμένη χρονιά στο Χαμονοκόρη ; άμελήθηκε έμως και δάφνη. Μόλις ή φούσκα τό νεφρί τό πεσμένο, μά και τό νεφρί πάλι άμελήθηκε. Μήτε τό κοίταξε ο γιατρός, ο περίφημος ο κ. 'Αμάρος. 'Όταν τή χειρουργήσανε, ειτανε άρχα ; τό νεφρί γιαντρήθηκε, δηλαδή τής τό κόψανε ; ή φούσκα ως τόσο εξακολουθούσε στο μεταξύ τήν κρύφια της τήν άβρώστικ. Φυματιασμένη, κ' ή φυματίωση από χρόνια θά βαστούσε. 'Αμελήθηκε ξανά. Πάντα και πάντα ή άμείλικ ή άσυχώρητη ίκείνη. Και ποιός άμείλησε τά κυριώτερα, τά πιό σπουδαία ; Ποιός έζητιζε πού δέ χειρουργήθηκε άμείως ή Κατινούλα ; Κ' ύστερώτερα, ποιός στούμπωσε τέφτια του ; Ποιός άλειψε τά μάτια του μέ πίσσα, να τά κάψη, για να μη βλέπουνε ; Ποιός αποτυφλώθηκε άπατός του, για να σήση από τήν έψη του τά κακά πού άγνάντεθε στο δρόμο ; Ποιός δέν ήθελε νακούση και ποιός δέν ήθελε να μιλήση, σαν του φανερώνανε τήν κίνηση, τήν πέμτη, τρεις του Τρυγητή ; ποιός στάθηκε άνίκανος από τήν περίσσια τήν πλάνη, κι άνόητος και τρελλός και στραβός και βουβός ; Ποιός έχει σήμερα όλο τό κρίμα ; 'Ο 'Αντρίαν και πάλι ο 'Αντρίαν. Λοιπόν έπρεπε τώρα, χριός του άφτό, δέ χωρατέθει, έπρεπε να τά πατήση όλα κάτω, να παφιερωθί ψυχή και σάρκα στη γιατριά τής Κατινούλας. Κατάλαβε πώς μήτε ή εργασία του πια μήτε τίποτα δέν έμπκινε σε λογαριασμό. Και τότες ή μοναχική του εργασία, τά γραψιμάτα του, τά χαρτιά του, πού ο κόσμος γύρο του να χαλνούσε δέν τέφνε, αφού τά κουβαλήσε και στο Μπ... τά βιβλία του, ή λαμπρή του βιβλιοθήκη σταγχατημένο τό εργαστήρι, μιά κ' έμαθε τήν αλήθεια, μιά και του έδειξε, χωρίς να τό ξέρη, ο Σεβιλιάς τό τρομερό του τό λάθος, άξασνα όλα, σα γύρισε σπίτι ο 'Αντρίαν, ξεπέσανε από τήν άψηλή τους τή θέση, του ήρθανε σαν παρακατιανά πράματα κι άδιάφορα. Χάρηκε άμα έννοιωσε και συλλογίστηκε τήν 'Ολια. Καλά να πάθη ! Τότες, άχ ! τότες πού άβρώστησε στή γέννα, πού έφυγε ή 'Ολια του για τό μισήμιρι τής Γαλλίας, ναί, και τότες ή δουλειά του φαινόντανε ο μεγάλος ο άπαραβίαστος κανόνας τής ζωής του. Δέν πήγε ! Δέν τό κούνησε από τό Παρίσι. Και πέθανε μόνη. Μέ τήν Κατινούλα σύντροφό της Σωστό ειτανε, σωστό να ξεκανονίση τήν κανόνα, χάρω να τή χτυπήση τή δουλειά. Κανόνας του, τό αντίθετο του κανόνα. Τόν κανόνα τής άγάπης να προσέξη. 'Αναγαλλίασε ή καρδιά του. 'Όσο περισσότερο έλεγε να τό καταστρέψη μέσα του τό δαιμόνιο τής ακατάπαφτης δουλειάς, όσο τήν καταφρονούσε περισσότερο και μακριά του τήν πετούσε, τόσο πιστεθε πιό βίξια του πώς τό χρωστούσε τής 'Ολιας να κάμη έτσι, να μη δουλέη πια, και τήν κεινούρια του τήν άπόφαση τή χάριζε γονατιστός στήν πεθαμμένη σαν προσφορά τρυφερή τής ψυχής του. Δέ λογγριάζε όμως εκείνη τή στιγμή, πώς τή θυσία τής δουλειάς του τήν έφερνε ή τραγική κατάσταση τής Κατινούλας και πώς τήν έφερνε από άγάπη, άγάπη σφοδρή και δόλια πού ή πρώτη του, ή μολογημένη και καθιερωμένη, δέν τόν άφινε να τήν καταλάβη.

'Ετσι άνοιωθά του ο 'Αντρίαν άλλαζε ως και τις παλιές του τις συνήθειες. Τά διάφρα του τά κινήματα πού παρατηρήσαμε στο σταθμό κι από τό σταθμό στο σπίτι, πρέπει άσημαντα να τά πύουμε, αν τά συγκρίνουμε μ' όλα τά καθημερινά τά κινήματα του. 'Όλα, λεφτό και δεφτερόλεφτο δέν περνούσε πού να μην έχη τήν έννοια τής Κατινούλας, πού κάτω να μην κάμη για τήν Κατινούλα, πού ή φροντίδα τής γιατριάς της να μην τόν παραδέρηη. Και πειδή τώρα ή χλασμένη κανονικάδα έπρεπε κάπου να ξεσπάση, καθε κίνημα του 'Αντρίαν καταντούσε για τό δυστυχισμένο τόν άνθρωπο βάσανο άληθινό, γιατί

πάντα του πολемоύσε, κάπως να συναρμόση τό κίνημα μέ τό σκοπό, τήν πράξη μέ τήν ιδέα, τό χέρι μέ τό νού. Θα ήρυνε πώς ο λεγομενος συμβολισμός είναι τής φαντασίας μας παιδί, ενώ μας έρχεται πολύ περισσότερο από κάποιο συναισθημα τής τάξης, από κάποιο ψυχόρμητο του κανονικού πού θα γεννήθηκε μαζί μας, αφού γυρέβουμε μιάν άρμονία κρύφια, ένα μυστικό ανταπόκριμα μεταξύ τόν έξώκόσμο και τόν έσώκόσμο τό δικό μας, γενικέβουμε τό ιδιαίτερο, ξαπλώνουμε τό άτομικό, στο άψυχο μέσα φυσούμε τήν ψυχή μας, παραφρηδίνουμε τά πράματα στη σημασία, καθρεφίζουμε σ' άρτά τους ποθους μας και τους φόβους μας ο γκλαζίος εύρυνός γίνεται προμήνυμα τής έφτυχίας, τής ήθικής μας καταστροφής ο άστροπελεκτμένος, και στο τέλος από τή συμβολοπλασμένη μας, από τήν ξαναδημιουργημένη μας τή δημιουργία, βγαίνουμε οι δεισιδαιμονίες, οι πρόληψεις, συχνά οι θρησκείες.

Τό ίδιο κι ο 'Αντρίαν, πού από γεωμετρική αντίληψη του κόσμου δέν παραδεχόντανε τίποτις έξω από τή φύση, από άλλη αντίληψη γεωμετρική συνένωσε στο μυαλό του, για να συμφωνήσουνε τάχα πιό μαθηματικά, τό έύλο και τήν ύψη, τήν ύψη τή ζωντανέθε μέ τή ζωή του, μέ τις έλπίδες του, μέ τις χαρές του, τόσο είναι δύσκολο να ξεφορτωθί κανείς τά προγονικά του, τόσο μας βζώθηκε στα στελήχη ή μεταφυσική, τόσο είναι ο άβρωπος θεομαθημένος. Καθε του κίνημα λοιπόν είχε κ' ένα νόημα. Προτού φύγη για τό Μπ..., άφησε του βολογιά, να του τό σιαξί, τό παλιό του βολό τής 'Ολιας, να τό βζήσιασμένο, αφού ξαναβρη όπως θζαίαζε, λεί εκεί κάτω ή Κατινούλα, και τώρα πού του τό φέρανε, σαν τό κοίρδιζε έλόθιος μπροστά στη φωτογραφία τής 'Ολιας, δέν έβαζε τό κλειδί στην τρύπα τής κλειδαριζάς άδιάφορα ή άναλαφρα καθός συνηθίζουμε, μά τέχωννε ως μέσα βαθιά, τό γύριζε, κι άμα έκανε γύρο, πριν ξεκινούθιση, τό τραβούσε, τό τραβούσε προσεχτικά και δυνατά, γλυκά κι άπότομα, για να τής αποτραβήξη τή στιγμή εκείνη τά φύματα της από τή φούσκα τή μολεμένη, δέν έπρεπε όμως να ξεγλιστρήση ξεφονικά τό κλειδί από τή βίδα, μήπως δέ γίνη σωστά ή τελετή, μήπως άπομεινουμε στον άέρα, και μοναχα ύστερης από τόν τελεφταίο τό γύρο, έβγαζε άγχαλια γχαλια και ίσια τό κλειδί, να μην τρίζη τό μέταλλο πουθενά, κρότος να μην άκουστή, για να πέν έτσι όλα ήσυχα καλιά τους. 'Επειτα, κοιταζοντας τήν άπιφεγγιά τής λάμπας τήν άστερωτή άπάνω στο μέτωπο τάγαπημένο, κοντά στα μαθρα της μαλλιά σα δυό καρφίτσες διαμαντιένες, μέ τά χέρια του τεντωμένα, μέ πιό τεντωμένη άκόμα τή θέλησή του, και μέ βυθμό, πατώντας χάρω χτυπητά, σηκώνοντας σε καθε χτύπημα τό πόδι, ημώντας προς τήν αναβζωση, προς τήν αναβζωση, προς τήν ύγεια, προς τή ζωή, παρακαλούσε τήν 'Ολια και μετρούσε στα δάχτυλά του τά παρακάλια. *Περέχα μας μέ τήν κολοσύνη σου 'Ολια !* Πέντε φορές, και τις άλλες πέντε, μιά φορά *Περέχα τη, μιά φορά Περέχα μας, τήν πέμτη φορά Περέχα τη, για να συγκεντρώση στο κεφάλι της άβρωστης τού θυωνώ του ; τήν έφκή, τή συνέργεια τού θυωνώ τους, λέγοντας πρώτα πρώτα τό μας, για να μην πη μοναχα τήν Κατινούλα και τόν έαφτό του, ίσως από κάποιο σέβας, από κάποιο φόβο τής 'Ολιας, ίσως και για να δηλώση πώς ένα είναι και οι τρεις τους, πώς ή μοναδική προστασία όλα τά κυβερνή. 'Ο : τόσο τήν προστασία τήν ίδια, ή άριθμητική τήν κυβερνούσε.*

Μέ τήν έπιθητική δέν άπόσωνε ο 'Αντρίαν τά βάσανά του. 'Επρεπε να σήση τό γκάζι θωρώντας τήν 'Ολια ίσια ίσια στήν άττραπή τής στιγμής πού σήθανε στο πρόσωπό της τά δυό διαμάντια και πού πρόφτανε συνάμα, φεγγότρημη άκόμα, ή ματιά του να πεταχτή ως τήν κκμαρα τής Κατινούλας, για να συνοδέψη, για να ιδηγήση κάπως τό φως ίσα με κι άπάνω. Καποτες ή άσπρη πορτοσελίνα σφαίρα τής λάμπας ζουγράφιζε, στο σήθιαμό της, θολόλεφκο δίσκο στο γυαλί τής κρεμαστής κατόντικου κορνίζας, πού παράσταίνε τήν 'Ηθη χαλκογραφημένη, κι ο δίσκος έπαιζε στο γυαλί κανν δεφτερόλεφτο αφού βυ-

θιζόντανε τ'αποδέλωπα στο σκοτάδι. Τότες χαιρότανε ο Αντρέας. Έβγαινε από το προσκυνητάρι του, από την άκριβή του την κλησούλα. Νύχτα βαθεία βασιλέβε στο εργαστήρι. Από την πόρτα της κλησούλας ως την πόρτα της μικρής αντικάμαρας, που είχε άλλη πόρτα στην άλλη, λογάριζες περίπου πέντε μέτρα διάστημα, τὸ μακρὸς· μὰ τὸ φάρδος ἐκεῖ μεριά μόλις ἀρκετὸ γιὰ νὰ διαβῆ ἕνας ἄθρωπος, μὲ τὴ βιβλιοθήκη πού στεκότανε στὸν τοῖχο καλλιπὰ καὶ μὲ τὸ μεγάλο τὸ γραφεῖο ἀγναντία, πού ἐνὰ μέτρο θὰ τὸ χωρίζε ἀπὸ τὴ βιβλιοθήκη. Ὁ Ἄντρεας ὁμῶς ἐβαζε μὲ τὸ νοῦ του νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ στενὸ, δίχως νὰ σκουτάψῃ πουθενά, δίχως νὰ γυγίξῃ, οὔτε βιβλιοθήκη οὔτε γραφεῖο, δίχως τὸ πόδι του νὰ πιαστῆ ἐπὶ πανέρι γιὰ τὰ χαρτιά στὴν ἄκρη τοῦ γραφείου, νὰ περάσῃ κιάλας ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς ἀντικάμαρας, δίχως νὰ γυγίξῃ κἄνε μὲ τὰ βούχα του ἢ τοὺς μπερντιέδες ἢ τὰ πορτόφυλλα τὰ ἴδια, γιὰ νὰ πηγαίῃ ὁ δρόμος του γραμμῆ, μπροστὰ του, στρωτός, ἐφοκός, ὁμαλός, λείπερος ἀπ' ἄλλους τοὺς κιντῖνους, ἀγαθός, καὶ ξανάρχιζε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρχὴ καθε κίνημά του, ὡς πού νὰ τὸ καταφέρῃ σωστὰ ὅπως τοῦ σύφερε ἐπὶ τὴ γνώμη, καὶ στοῦ ἐργαστηρίου τὸ στενοτόπι καὶ ἐπὶ τὴ διπλανὴ κλησούλα καὶ παντοῦ, γιὰτὶ ἀνέβαινε ἀκόμη πῆς Κατινούλας, προτοῦ πλαγιάσῃ, ἀνοιγὲ τὸ φεγγίτη, κοίταζε ὄσω ἀλόγγα, στυλιῶνε τὰ μάτια του σ' ἕνα σημάδι ἀναμεταξὺ δυὸ λοξογεμῆνες στεγασιές, ἐξεκίπαζε τὸν ἐρίζοντα πέρα πέρα, δηλαδὴ ἀνεμπόδιστα, μὲ τὸν αἶρα, μὲ τὸν οὐρανὸ, ἔφτανε ταχὰ ὡς τὸ ἴπ... καὶ τότες μὲ τροῦσε πάλε ἐπὶ τὰ δάχτυλά του τὰ ἱερά του τὰ παρακάλια, σηκωνοντας τὸ χέρι καθε φορὰ, ὄχι μονάχα, καθὼς μὲ τὸ κλειδί τοῦ βολογιῦ, γιὰ νὰ τῆς ἀποτραβήξῃ τὰ φύματά της ἀπὸ τὴ φούσκα, μὰ γιὰ νὰ τῆς βγάλῃ ἀπὸ τὰ σπλάχνα ὅλο τὸ κακὸ νὰ τὴ στήσῃ ὀρθία καὶ γερή. Σὰ σφαλινοῦσε τὸ φεγγίτη πᾶει νὰ πῆ τὸ μονοκόμματο τζάμι τὸ τετράγωνο πού δὲν τᾶνοιγες καθαφτό, παρὰ τᾶνίβαζες πρὸς τὰ κεραμίδια καὶ πού τὸ βστοῦσε κάτω ἐπὶ τὴ μέση ἑνὰς σύρτης σιδερένιας, ὁ Ἄντρεας κατέβαζε τὸ σύρτη σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὴ στερνὴ του χαμαμάδα, ὅσο κατέβαινε κ' ἐσίμγιε μὲ τὸ κῆγκελλο, πρὶν κλειθῆ ὀλότελα, τηροῦσε τὸ σημάδι τᾶπόμακρο, καὶ δὲν ἔθελε ἀφαντο νὰ γίῃ χωρὶς νὰ τὸ συνεδέσῃ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀβριανῆς, μὲ κανένα λογισμό τῆς σωτηρίας, εἰδεμὴ ἔπρεπε νᾶνεβοκατεβάσῃ τὸ φεγγίτη του ξανά. Καὶ τὸ σύρτη, ἀφοῦ ἤσυχὰ ἤσυχὰ τονε σκάλωνε ἀπὸ τὴν ἀνώτερη θηλεία του ἐπὶ τὸ μικρὸ τᾶγγίφι τοῦ τοῖχου, τονε χάδεβε γλυκὰ καὶ ἄκροτα. Περλεργὰ χὰδια, πονετικὰ, θλιμμένα, τρυφερά, ἐπὶ τὴν κῆμαρα τὴν ἐρημη, καὶ πάντα ὀρισμένα ἐπὶ τὸν ἀριθμὸ τους

Εἶδαμε πὼς τέτοια κινήματα ὁ Ἄντρεας τὰ συνήθιζε καὶ πρῶτα, ἐπὶ τὸν ῥουμάνι τοῦ Χαμονοκορριού, ἐταν ἐμελλε ἡ Κατινούλα νὰ πᾶῃ ἐπὶ τὸ Μπ... νὰ χαιρουρηθῆ, καὶ τὸν περασμένο τὸ χειμῶνα ἐπὶ Πκρίσι, ἐταν πολεμοῦσε νὰ τὴ γλυτώσῃ ἀπὸ τὴν τρομερὴ τὴν πνελονεφριά. Τώρα ὁμῶς καταντοῦσε ἀληθινὴ ἀρρώστια πού τοῦ σφιχτόδεθε καθε του δρᾶση μὲ ἀόρατες κλωστήρες, καὶ ἐπὶ τὴν ψυχικὴ διάθεση ὅπου βρισκότανε ὁ κημέρος, τὰ παραμικρὰ, τὰ πῶ ἀσήμαντα τοῦ ἀνάθεμα τῆς φαντασίας. Εἶχε πάρε: μαζὶ του ἐπὶ τὸ Μπ... ἕναν κοντυλοφόρο ἀπὸ κόκκαλο τῆς ἀχελώνας, πού τοῦ τὸ χαρτεῖ μὲ ἕνα οὐληνάδα τῆς Ὀλιας καὶ πού τᾶγκπούσε γιὰ νὰ περᾶ τοὺς λογαριασμούς του· ἐξέκόλλησε ἡ μεταλλένια καψούλα πού κρατοῦσε τὴν πένα καὶ τοῦ τὴν κόλλησε ἡ Κατινούλα μὲ λίγη σεκοτίνα. Στὸ Παρίσι, ἐπὶ γύρισε, ἐξέκόλλησε πάλε καὶ πηγαίνοντας ἐπὶ τὸ μάθημά του, τὸ ἔβαλε ἐπὶ τὴν πετσέττα του ἢ ἐπὶ τὸ χαρτοφυλάκι του, νὰ τὸ δώσῃ τοῦ χαρτοπώλη του, κοντὰ ἐπὶ τὸ Πανεπιστήμιο, νὰ τοῦ τὸ σιάξῃ. Ἐτοῦχε νᾶπαντήσῃ κάποιο γνώριμό του· πιάσανε τὶς κουθέντες περπατώντας καὶ δὲν παρτήρησε ὁ Ἄντρεας, πὼς βστοῦσε τὴν πετσέττα του ἐπὶ τὸν ἄξο, ὅστε ξεγλύστρησε τὸ ψιλὸ τὸ κοντύλι ἀπὸ τὴ θηκούλα του τὴ φαρδεῖα κ' ἐπέσε χάμω. Ἡ καρδιά του κῆνε ὅταν τὸ κατὰλαβε, θάρρεψε πὼς ὅλα τὸν ξαπολοῦνε, πὼς χανεταὶ ἡ Κατινούλα, πὼς ἡ ζωὴ της ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ξελιστρε. Κ' ἴσια ἴσια εἶχε περάσει μπροστὰ ἐπὶ τὸ νο-

σοκομεῖο τῆς κατάρας ὅπου ἐμενε ἡ Κατινούλα ὁχτῶ μέρες, ὅπου ἐμαθε καὶ τὴ δεινὴ καινούρια τῆς ἀρρώστια. Μπορεῖ ἐκεῖ μεριά νὰ κολούθησε τὸ δυστύχημα, δηλαδὴ νὰ μὴν πρόσεξε ὁ Ἄντρεας καὶ νὰ πεσε ὁ κοντυλοφόρος. Ἄχ! πάντα καὶ πάντα ἡ ἀπροσεξιά του ἐκεῖνη πού θὰ τοῦ τὴ σκοτώσῃ ἐπὶ τὸ τέλος, θὰ τοῦ τὴ σκοτώσῃ, θὰ τονε σκοτώσῃ καὶ τὸν ἴδιο. Ταράχτηκε ἐπὶ τὰ σαραντάβαθὰ του, γύρισε πίσω τρεχάτος, ξανάκαμε ὅλη τὴ στράτα, ἐσκυφε τὸ κεφάλι, ἐψάχνε, κοίταζε καὶ κοίταζε. Τίποτα. Δὲν τὸ βρῆκε. Σίμωνε κ' ἡ ὥρα τοῦ μαθημάτου. Νίκησε τὸ χρέος τὸ ἀπαγγελματικὸ. Πῆρε ἀμάξι, ἔτρεξε ἐπὶ Πανεπιστήμιο. Ἐμελλε ὁμῶς κατόπι νὰ τὸ θυμηθῆ καὶ νὰ τὸ μετανιώσῃ. Ἐννοεῖται πὼς ἀπὸ τότες μὲ περισσότερη ἀκόμη προσοχὴ ἀφιερῶθηκε ἐπὶ τὴ κινήματά του, ἀφοῦ ἡ τρομάρα του εἶτανε πὼς δὲν ξέρε νὰ προσέχῃ, καὶ γιὰ τοῦτο πελάγωνε τὸ παιδί του. Ἄν ἐκκολούθουτε, λέει, νὰ γυρέθῃ ἐκεῖνη τὴ μέρα — ἐπὶ τὸ σωφρόνισε πῶς ὕστερα — κ' ἂν ἔρινε τὸ μάθημα, δὲ θὰ πῆγαίνε χαμένο τὸ πράμα. Τὸ κίνημα θελεῖ νὰ τὸ περτώτῃς, ὡς τὴν ἄκρη νὰ τᾶποσῶς γιὰ νὰ εἶναι καλὸ.

Μὰ τὰ κινήματα ἢ τὰ καμώματα τοῦ Ἄντρεας δὲν προερχόντανε ὅλα τοὺς ἀπὸ τὴν παρωργισμένη του μανία τοῦ σιδερένιου, τῆς ἀρμονίας ἢ τῆς τάξης· πολλὰ καὶ ἀμύπολλα πηγαίνανε ἀπὸ κάποια κανονικὴ του καλοσύνη. Στοχάστηκε πὼς ἔπρεπε ἡ Κατινούλα του νὰ νοιώσῃ ὅσο τὸ δυνκτὸ λιγώτερο, τὴν πίκρα τοῦ χωρισμοῦ, νὰ νομίζῃ πὼς εἶναι σπιτί, πὼς ἀνασαινε τὴν ἀτμοσφαῖρα τοῦ σπιτιοῦ, πὼς ζῆ τῆς φκεμλιας τῆ ζωῆ, καὶ γιὰ τοῦτο, γιὰ νὰ τὸ φανταζεται πῶς ἐφοκός, βάλθηκε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα νὰ τῆς γράφῃ γράμματα ὅπου τῆς καταστρωννε τὶς ἐλάχιστες λεπτομέρειες, ὅπου τῆς δηγότανε τί κάνανε οἱ ἄλλοι, τί ἔκανε ἡ Μορίτα, ἡ Ἄννα, ἡ ἀδερφή της, οἱ δούλοι, τί ἔκανε ὁ ἴδιος ἀπὸ τὸ πρῶν ὡς τὸ βράδι, μὴν παρασωπακίνοντας οὔτε βῆμα οὔτε στιγμή. Μὲ τέτοιο σύστημα περνοῦσε ἡ ὥρα ἐπὶ τὰ γραφίματα. Συλλογίστηκε μάλιστα νὰ τῆς γράφῃ δυὸ λογάκια σ' ἕνα χαρτάκι χωριστὸ πού τὸ κουβαλοῦσε πῆτηδες μαζὶ του, ἐταν ἔφτανε ἐπὶ τὸ μάθημα καὶ προτοῦ ἐθῶνε οἱ μαθητᾶδες. Ἄλλο χαρτάκι ἐπαίρει, πέντε λεφτὰ πρὶν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, καὶ γίμιζε τὶς δυὸ σελοδούλες, ἐνῶ σηκίνανε οἱ δώδεκα, γιὰ νὰ δῆ τὸ παιδί του πὼς τὴ θυμάται, πὼς τὴ νοιαζεται ὅλο τὸ μεσάνυχτο. Ἄλλα δυὸ χαρτάκια τοίμαζε νὰ τῆς ἐφοκῆ καλὴ ὄρεξη ἐπὶ τὸ πρόγεμα καὶ ἐπὶ τὸ γέμα, νὰ τῆς ἐφοκῆ μὲ πρῶτὰ της, ἐταν τὰ λάβῃ τὴν ἀβριανῆ, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὰ χαρτάκια πού τῆς ἔφτανε. Ἀλάθεστα, καλλιγραφημένα καὶ γραμματα καὶ χαρτάκια, ἐπειδὴ ἄμ' ἐβλεπε λεκεδάκι, ἄμ' ἐσουγγράφιζε ἢ πέννα τὸ χαρτί, ἄμ' ἔκαμε καμιά μουντζούρα τὸ μελάνι, ἀκόμη κ' ἂν εἶτανε τὸ γράμμα του τελειωμένο, ἐπᾶνε καὶ τὸ ξανάγραφε, ὅσο κ' ἂν βιαζότανε καμιά φορὰ. Ἐπειτα ἔπρεπε νὰ τὸ πᾶῃ ἐπὶ τὴν πῶστα μοναχός του, νὰ τὸ βῆξῃ ἐπὶ τὸ κοντύλι, νὰ τὸ δρομιάσῃ κάπως ἐπὶ τὸ βῆξιμο μὲ μὴ μάτια πρὸς τὸ Μπ..., καὶ τὸ ῥιχνε πάντα ἐπὶ τὸ στερεὸ σῆκωμα γιὰ τὶς ἐπαρχίες.

Ἦρεθε μὲ καθε τρόπο νὰ διασκεδάσῃ τὴν Κατινούλα, ἤθελε νὰ χαιρέται ἡ ἀρρώστη ὡς καὶ τὸ πᾶνῶγραμμά, πού καταντοῦσε πᾶς σωστὸ ἀριστοῦργημα καλλιγραφίας· στοχάστηκε μάλιστα καὶ κάττι, πού νὰ καμαρώνῃ τὸ παιδί του ὡς καὶ τὴν ὄψη τοῦ πλίκου του, τὴν ὥρα πού τῆς τονε φέρνουνε καὶ τὸν πρῶτόβλεπε, γιὰ νὰ τῆς δειξῆ δηλαδὴ πὼς καὶ τὰ παραμικρὰ ἢ φροντίδα του δὲν τὰ παραμελοῦσε. Ἄγγοραζε λοιπὸν ἀλάκαρες κόλλες γραμματόσημα, ἐκοφτε χάρια καθε στάμπα, φυλάγοντας μαζὶ μὲ τὶς μεσιανές καὶ τὶς ἀβριανές τὸ δίστημα τὸ δοντωτὸ, πού ἀπὸ πάνω κ' ἀπὸ κάτω τῆς κόλλας εἶχε μὴ χοντρούτσικη σφανταχτερὴ ὁμορφὴ γραμμῆ, χρωματισμένη κατὰ τὸ χρῶμα τῆς στάμπας, καὶ πού ἐβαζε ἐπὶ τὴ μέση δυὸ φορές, ἀπάνω καὶ κάτω, χρωματιστά, τὸν ἀριθμὸ τῆς ἐκδόσης· ἐπὶ μέρος ὅπου ἐβαζε ἡ κόλλα τὸν ἀριθμὸ, φύλαγε καὶ τὶς δυὸ στάμπες μὲ τὸ διάστημα πού τὶς ἔνωσε ὁ ἀριθμὸς σῆμαινε ὅτι θέλει, μάλιστα ἐταν εἶτανε κανένας με-

γάλος ἀριθμὸς, σῆμαινε χρόνια πολλά, χρόνια ἐφτυχημένα, κ' ὅταν εἶτανε ὁ ἀριθμὸς τρεῖς, σῆμαινε τὴν προστασία τῆς Ὀλιας πού τοὺς πρόσεχε καὶ τοὺς δυὸ, ἢ πού τοὺς πρόσεχε ὅλους, σιγμμένη κ' ἀφῆ μὲ τοὺς δικούς της, ἐταν ὁ ἀριθμὸς ξεπερνοῦσε τοὺς τρεῖς ἢ τέσσερες, γιὰτὶ μὲ καθε φύλλο ἀλλάζανε κ' οἱ ἀριθμοί. Ἐπὶ γελῶσε ὁ πλίκος μὲ τὶς θεωρίες πού διάλεγε ὁ Ἄντρεας, μὲ τὸν τρόπο πού ἀράθιαζε τὶς στάμπες ἐπὶ τὸ τρίγωνο ἀνοιχτὸ ἐπὶ τὴ δεξιὰ τοῦ πλίκου τῆς γωνίας, τὰ πλεβρά του. ἴσα ἰσόδια, κολλημένα ἐπὶ τὸ πλίκωμα, δίχως δοντακὶ νὰ προβάλλῃ ὄσω ἀπὸ τὴ γραμμῆ, τὸ ἕνα πλεβρὸ κατεβαστὸ, τᾶλλο ἀπάνωπιαστο.

Γραμματόσημα χρειαζότανε κάμποσα ὁ Ἄντρεας, γιὰτὶ δὲν εἶναι καὶ νὰ τὰ πῆς γράμματα· καταντοῦσανε σωστὰ πακέττα, σωστὰ φορτώματα ὅπου ἔχωννε λογιῶ λογιῶ πρᾶματα κ' ἐπιποτένια καὶ σημαντικά, ὅπως ὅλα τὰ πρᾶματα τῆς ἀγάπης· ἐκεῖ ἔβλεπε τὸ φιλό μουσελινὸ χαρτάκι ὅπου τοῦ φέρανε τυλιγμένο τὸ σκασμένο του τὸ βιβλίον, τὸ σπάγγο πού ἔδινε τὰ νισταλμένα βιβλία τοῦ βιβλιοπώλη του, ἕνα σωρὸ εἰδίματα καὶ θυμητάρια πού τὰ σῶναζε δῶθε κείθε, γίλια δυὸ πού ὑπαρῆξῃ μὴ ζῆτανε, τὴν ὑπαρῆξῃ τὴν καθεμερνὴ, τὴν ὑπαρῆξῃ τοῦ Ἄντρεας, τὴ συνύπαρξῃ τους μαζὶ του καὶ γύρο γύρο του, γιὰτὶ δὲν περνοῦσε ἀπὸ τὴν ἀβλή δίχως νὰ τῆς κῶψῃ ἕνα κισσόφυλο, ἀπὸ τὴν ἀλλεῖ ἕνα κλαδάκι, δὲν καθότανε ἐπὶ τὸ τραπέζι, δίχως νὰ τῆς κοατήσῃ τὴν πρώτη ψίχα τοῦ ψωμοῦ του, δὲν ἐπῆνε τὸν καφέ του τὸ πρῶν δίχως νὰ τῆς ἀποσπᾶσῃ ἀπὸ τὸν τετράγωνο ἕνα μικροῦτσικο γυαλιστερό κομματάκι ζαχαρῆ, μὴ σπῆθα. Συλλογίστηκε κιάλας μὴ φορὰ νὰ τῆς σπιδίρῃ ἐπὶ ὀφκελλο μεγάλο γαντζωτὸ καὶ κάττι μαντίλια του, ἄλλη φορὰ ὡς καὶ τὸ γελέκι του μ' ἕνα ζεβγάρι καλτῆς τῆς Μορίτας, νὰ τὴν μπαλλῶσῃ ὅπως συνήθιζε σπῆτι. Τυχτικὰ, μὲσα ἐπὶ τὸν πλίκον, τῆς ἀποθετε τὸ πῶς πολῦτιμος ἀπ' ὅλα. Ἐπὶ τὴ Γαλλία, τὰ τσιγαράκια πουλιότανε ἐπὶ πακέττα, εἰκοσι· τσιγαράκια τὸ καθε πακέττο. Ἄκόμη κ' ὅταν παραγγέλιες νὰ σοῦ φτειάσουνε πῆτηδες ἐπὶ κανένος λαθρεμποράκου, ἐπειδὴ κ' εἶναι μονοπουλεῖο, πάντα ἐπὶ πακεττάκια σοῦ τὰ τυλιζοῦνε. Τέτοια παραγγελενε κ' ὁ Ἄντρεας. Ἡ Κατινούλα πάλε, ἀπὸ οικονομία, γιὰ νὰ μὴν πᾶῃ ἄδικα χαμένος ὁ παρὰς, στοχάστηκε νὰ μαζώνῃ τὰ χαρτάκια τῶν πακεττιῶν, νὰ τὰ κάμῃ σκουπιστήρια γιὰ τὸ ξουράφι τοῦ ἀφέντη, ἐταν ξουρίζοτανε. Τὰ ξεδιπλωνε, τᾶστρωννε, τὰ στοίβαζε σ' ἕνα σερτεράκι καὶ τὰ καμαρώνε. Προνόμιο δικό της, δικαίωμα της νὰ τοίμαζῃ τὰ χαρτάκια. Ἐταν ἔφυγε γιὰ τὸ Μπ..., τοῦ ἔφτανε μάλιστα κάμποσα, λέγοντας τοῦ γλυκοπερῶσανα.

— Κύριε, γιὰ τὰ χαρτάκια ἐγὼ φροντίξα πάντα. Εἶτανε δουλειά μου. (Ἀκολουθεῖ!)

ΣΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

τὸ γραφεῖο καὶ ἐπὶ τὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ Σακίτου (ἴδιος Σταδίου, ἀντικρὸ ἐπὶ Βουλή), πουλιότανε ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ τὸ ἕνα καὶ 1,25 φρ. γρ. γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, τᾶκόλουθα βιβλία : τοῦ ΠΥΡΡΗΝΗ «Ἐπιτομὴ τοῦ Παννύρι» — τοῦ ΠΑΛΑΔΗ «Ἡλιας καὶ Φεγγάρι» — τοῦ ΦΩΤΙΑΔΗ «Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα καὶ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μας ἀναγέννηση» — τοῦ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης», «Μαζώχτρα καὶ Βρουκόλακας» καὶ «Νησιωτικὴς Ἱστορίας» — τοῦ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΗ «Οἱ σκιές μου» — τοῦ ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΟΡΝ «τὸ Ἀνεχτήρητο» (δράμα) — τοῦ ΠΑΠΑ ΣΤΑΥΡΟΥ «Θρησκεία καὶ Πατρίδα» — τοῦ ΣΤΕΦ. ΡΑΜΑ «Τὰ Πικρὰ καὶ τὰ Κρυφὰ» — τοῦ Γ. ΑΒΑΖΟΥ «Ἡ μάστιξ» — τοῦ Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ «Ζωντανὸ καὶ πεθαμένο καὶ Ὁ Ἄσπυρος» (δράματα) — τοῦ ΛΟΓΓΟΥ «Ἀδελφὸς καὶ Χλοῆ» (μεταφρ. Βουτιερῆ) — τοῦ ΕΥΡΗΠΙΔΗ «Ἡ Μήδεια» (μεταφρ. Περικλῆ) — τοῦ ΣΟΦΟΚΛΗ «Ὁ Αἴας» (μεταφρ. Ζήσιμου Σίδερτ). Ἡ ΠΑΠΑΔΑ μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν Ἀλέξ. Πάλλη δρ. 2 καὶ φρ. γρ. 2 1/2 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ. Ὁ ΑΘΡΩΠΙΝΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ τῆς κ. Ἀλεξάντρας Παπαδόσκου, χροτοδεμένος, δρ. 1 1/2 καὶ φρ. γρ. 2 γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ. Τοῦ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ «Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστο» — «Τρισεύγενη» — «Γράμματα» — «Ἀσάλευτη Ζωὴ», 6 δρ. ἀντὶς 12 πού πουλιότανε ἐπὶ βιβλιοπωλεῖα. Γιὰ τὶς ἐπαρχίες τ. 30 καὶ γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ 1 φρ. γρ. δίχως ἄλλο ἐξῆδο γιὰ τὰ ταχυδρομικά. Τοῦ ΓΑ «Μικροῦ καὶ ἰσίων αἶμα» δρ. 2. Τοῦ Γ. ΜΑΡΚΕΤΗ Πλουτολογία (Δρ. 1) — Κριτικὴ τοῦ ἀδόλου λογισμοῦ τοῦ Κάντ (δρ. 1) — Τὸ δασμολογικὸ ζήτημα ἐπὶ τὴ Ἀγγλία (λεφτὰ 50)